

Daiva Dapkutė

IŠEIVIJOS POŽIŪRIS Į KULTŪRINIŲ BENDRADARBIAVIMĄ SU OKUPUOTA LIETUVA

Septintojo dešimtmečio pabaigoje išeivijoje palaipsniui susiformavo dvi grupuotės, vadintos įvairiais vardais: „tautininkai“ ir „valstybininkai“, konservatoriai ir liberalai, kairieji ir dešinieji, arba dažniausiai – ryšių su okupuota Lietuva priešininkai ir tokių ryšių šalininkai. Kokie pagrindiniai abiejų grupuočių argumentai buvo naudojami tarpusavio diskusijoms? Ryšių su Lietuva priešininkų pagrindinė nuostata buvo ta, kad tikrų išeivijos ryšių su Lietuva negali būti, kol Lietuva okupuota. Šiuo metu ryšiai galimi tik per okupanto malonę ir jei šis keičia savo taktiką, jis daro tik savo, lietuviams nieko gero nežadančiais išskaičiavimais. Jei jie leido išeiviams lankytis Lietuvoje, tik dėl to, kad suskaldytų lietuvių išeiviją, pakenktų jų prieškomunistinės kovos dvasiai, susilpnintų jos nuostatą nepripažinti sovietinės tvarkos teisėtumo ir manipuliuodamas tėvynės ilgesio jausmais pirštų jiems mintį, kad Lietuvoje viskas gražu ir tvarkinga. Svarbiausias opozicijos argumentas – ryšiai su sovietinės Lietuvos valdžios įstaigomis ir organizuotos kelionės (tokios kaip krepšininkų ekskursija) bus pagrindas, kuriuo pasinaudodama JAV valdžia nutrauks Lietuvos inkorporacijos į Sovietų Sąjungą nepripažinimo politiką ir uždarys po Antrojo pasaulinio karo vis dar tebeveikiančią nepriklausomos Lietuvos Respublikos pasiuntinybę Washingtone.

Ryšių šalininkai laikėsi nuomonės, kad nors visus ryšius kontroliuoja okupantai, reikia naudotis visomis įmanomomis priemonėmis ir galimybėmis, nes ryšiai yra daug svarbesni ir reikalingesni išeivijai ir lietuviams Lietuvoje nei okupantui. Šie ryšiai lietuviams Lietuvoje padėtų susipažinti su Vakarų meno ir mokslo naujovėmis, o išeivija labiau prartėtų prie krašto. Pamatyti sovietinę tikrovę savo akimis Vakaruose užaugusiam jaunimui yra pats geriausias vaistas nuo užsikrėtimo komunizmo bacilomis. Dėl JAV nepripažinimo politikos galimo pasikeitimo ryšių šalininkai ne kartą teiravosi JAV Valstybės departamente ir kitose įstaigose ir gavo atsakymus, kad nepripažinimo politika nieko bendro neturi su ta ar kita išeivijos nuostata.

Dapkutė D. *Lietuvių išeivijos liberaliosios srovės genezė: politiniai-organizaciniai aspektai*, Vilnius: „Vaga“, 2002, p. 271–272.